

Universitat de Lleida

**GUIA DOCENT
ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN
L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL**

Coordinació: MIRANDA RUCHÉ, FRANCISCO JAVIER

Any acadèmic 2019-20

Informació general de l'assignatura

Denominació	ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL					
Codi	100931					
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA					
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat		
	Grau en Educació Social	4	OPTATIVA	Presencial		
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6					
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA		TEORIA		
	Nombre de crèdits	1.8		4.2		
	Nombre de grups	1		1		
Coordinació	MIRANDA RUCHÉ, FRANCISCO JAVIER					
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA					
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.					
Idioma/es d'impartició	L'idioma d'impartició de l'assignatura és el català. Tot i això, es contempla la incorporació de l'anglès (2 ECTS). Aquest es treballarà a partir de diferents recursos i referències bibliogràfiques amb llengua anglesa que seran indicats a l'inici del curs.					
Horari de tutoria/Iloc	Horari a convenir amb antelació.					

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
MIRANDA RUCHÉ, FRANCISCO JAVIER	xavier.miranda@udl.cat	6	

Objectius acadèmics de l'assignatura

- Conèixer les aportacions dels diferents models teòrics a la conceptualització de la discapacitat derivada de la malaltia mental al llarg de la història recent.
- Conèixer la rellevància de l'acció socioeducativa en l'àmbit de la salut mental des d'un marc de referència biopsicosocial.
- Identificar correctament els conceptes bàsics de la psicopatologia, amb especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.
- Conèixer el desenvolupament històric de l'educació social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.
- Conèixer l'organització de la xarxa assistencial i de suport, amb especial èmfasi en els dispositius d'atenció focalitzats en la recuperació social de les persones afectades.
- Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció socioeducativa en salut mental.
- Obtenir un domini lingüístic i tècnic ampli que afavoreixi el treball interdisciplinari en l'àmbit de la salut mental.
- Utilitzar les tecnologies de la informació en la confecció i comunicació de materials per a l'assignatura.

Competències

1. CG1 Desenvolupar capacitat crítica, d'anàlisi, de síntesi, d'organització i de planificació.
2. CG2 Exercir un aprenentatge autònom. Adaptació a situacions noves i apertura cap a l'aprenentatge al llarg de la vida i desenvolupament de la creativitat, iniciativa i esperit emprendedor.
3. CG3 Mostrar capacitat per treballar en equip, per conduir i liderar grups, per resoldre conflictes, per prendre decisions i desenvolupar habilitats per a les relacions interpersonals.
4. CG5 Desenvolupar capacitat per a la selecció, gestió del coneixement i de la informació.
5. CT1 Tenir una correcta expressió oral i escrita.
6. CT3 Dominar les TIC.
7. CT4 Respectar els drets fonamentals d'igualtat entre homes i dones, la promoció dels Drets Humans i els valors propis d'una cultura de pau i de valors democràtics.
8. CE1 Comprendre els referents teòrics, històrics, culturals, polítics, ambientals i legals que constitueixen a l'ésser humà com protagonista de l'educació.
9. CE3 Conèixer els supòsits filosòfics, pedagògics, psicològics, sociològics i antropològics, així com també altres fonaments teòrics de la intervenció socioeducativa i els seus àmbits d'actuació.
10. CE4 Analitzar necessitats i dissenyar, aplicar i avaluar plans, programes, projectes i activitats d'intervenció socioeducativa en contextos diversos.
11. CE7 Mostrar una actitud empàtica, respectuosa, solidaria i de confiança cap als subjectes i les institucions d'educació social.

12. CE8 Desenvolupar actituds i dominis lingüístics que possibilitin i afavoreixin el treball en entorns multiculturals i plurilingüístics.

13. CE10 Dissenyar, utilitzar i avaluar els mitjans i recursos didàctics en la intervenció.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. SALUT I SOCIETAT.

- Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural.
- Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals.
- Influència dels canvis socials en l'expressió dels nous trastorns mentals.
- Determinants materials i culturals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.

2. TRASTORNS MENTALS.

- Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severs..
- Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10.
- Nocions generals bàsiques de: l'esquizofrènia; el trastorn bipolar; el trastorn obsessiu-compulsiu; la depressió major; els trastorns de personalitat.

3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL.

- Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials.
- Associacions de familiars i persones afectades.
- Noves formes organitzatives en entorns digitals.

4. INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN SALUT MENTAL.

- Perspectives d'intervenció socioeducativa en salut mental.
- L'enfocament basat en la recuperació.
- Intervencions específiques en salut mental a través de l'àmbit comunitari.

5. EDUCACIÓ SOCIAL I SALUT MENTAL.

- Desenvolupament de l'educació social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental.
- Presència actual de l'educador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària.
- Rol i funcions de l'educador/a social.

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitats presencials (40%).

- Lliçons magistrals.
- Treball en petits grups.
- Exposicions per part de professionals externs.
- Tutories i seminaris.
- Projeccions audiovisuals.

Activitats no presencials (60%).

- Lectura i cerca d'informació.
- Estudi.
- Elaboració de les activitats d'avaluació continuada.
- Preparació de la participació en l'aula.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SA... 2019-20

SETMANA	BLOC	OBJECTIUS	ACTIVITAT	TREBALL ALUMNAT	AVALUACIÓ
1 2 3	1. SALUT I SOCIETAT. - Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural. - Història de la psiquiatria i de les idees psiquiàtriques. - Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals. - Influència dels canvis socials en l'expressió dels trastorns mentals.	- Conèixer les aportacions dels diferents models teòrics a la conceptualització de la discapacitat derivada de la malaltia mental al llarg de la història recent.	- Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutorials.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula - Examen escrit. - Treballs en grup.
4 5 6	2. TRASTORNS MENTALS. - Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severs. - Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10. - Nocións generals bàsiques sobre els trastorns mentals. - Factors estructurals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.	- Identificar correctament els conceptes bàsics de la psicopatologia, amb especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.	- Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutorials.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula - Examen escrit. - Treballs en grup.
7 8 9	3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL - Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials. - Associacions de familiars i usuaris. - Noves formes organitzatives en entorns digitals.	- Conèixer l'organització de la xarxa assistencial i de suport, amb especial èmfasi en els dispositius d'atenció focalitzats en la recuperació social de les persones afectades.	- Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutorials.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula - Examen escrit. - Treballs en grup.

	4. INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN SALUT MENTAL. - Perspectives d'intervenció socioeducativa en salut mental. - L'enfocament basat en la recuperació. - Intervencions específiques en salut mental a través de l'àmbit comunitari. .	- Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció socioeducativa en salut mental. - Conèixer la rellevància de l'acció socioeducativa en l'àmbit de la salut mental des d'un marc de referència biopsicosocial.	- Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutorials.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula - Examen escrit. - Treballs en grup.
10 11 12	5. EDUCACIÓ SOCIAL I SALUT MENTAL. - Desenvolupament de l'educació social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental. - Presència actual de l'educador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària. - Rol i funcions de l'educador/a social.	- Conèixer el desenvolupament històric de l'educació social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.	- Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutorials.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula - Examen escrit. - Treballs en grup.

Sistema d'avaluació

Evidències:

- A) Examen escrit individual (25%).
- B) Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin a l'aula (25%).
- C) Exercicis en grup sobre el dossier de lectures (30%).
- D) Exposicions orals (20%).

Durant la primera setmana de classe es concretaran les dates d'entrega de les activitats d'avaluació continuada, així com el dia de realització de l'examen. De la mateixa manera, s'exposaran els criteris d'avaluació que s'aplicaran per a les diverses evidències. La nota final de la matèria serà la mitjana obtinguda a partir de les diferents proves realitzades. Es considerarà superada la matèria quan l'estudiant obtingui una qualificació numèrica final de 5.

L'estudiant que ho desitgi tindrà dret a renunciar a l'avaluació contínua a l'inici de curs i acollir-se a la modalitat d'avaluació alternativa. Per fer-ho, haurà de presentar una instància a secretaria en el termini fixat i aportar documentació justificativa. La modalitat d'avaluació única inclou:

1. Examen escrit individual (75%).
2. Treball escrit individual (25%).

Bibliografia i recursos d'informació

Bibliografia bàsica:

- Moya, J. (2012). *Elements bàsics de salut mental per a professionals de l'àmbit social*. Col·lecció Eines, 12. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família.
- Shepherd, G., Boardman, J., & Slade, M. (2008). *Making recovery a reality*. London: Sainsbury Centre for Mental Health.
- Shepherd, G., Boardman, J. & Burns, M. (2010). Implementing recovery. London: Sainsbury Centre for Mental Health.
- Schon, U. K., Denhov, A. & Topor, A. (2009). Social relationships as a decisive factor in recovering from severe mental illness. *International Journal of Psychiatry*, 55 (4), 336–347.
- Slade, M. (2013). *100 ways to support recovery. A guide for mental health professionals (second edition)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wahlbeck, K., Anderson, P., Basu, S., McDaid, D., & Stuckler, D. (2011). *Impact o feconomic crises on mental health*. World Health Organisation, Regional Office for Europe.
- World Health Organization, & Calouste Gulbenkian Foundation. (2014). *Social Determinants of Mental Health*. Geneve, World Health Organization.

Bibliografia complementària:

- Arasanz, D., Pastor, M., y Pié, A. (2004). El cómo de la labor educativa en la psicosis. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa*, (26), 61-75.
- Beresford, P. (2002). Thinking about mental health: Towards a social model. *Journal of Mental Health*, 11 (6), 581–584.
- Brignoni, S., y Esebbag, G. (2004) Algunas reflexiones sobre Salud Mental y Educación. *RES, Revista de Educación Social*, (3). [En línea] Disponible en: <http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=126>
- Brown, L., Shepherd , M., Merkle, E., Wituk, S., & Meissen, G. (2008). Understanding how participating in a consumer-run organisation relates to recovery. *American Journal of Community Psychology*, (42), 167–178.
- Capdevila, M. (2004). La educación social en la salud mental. La identidad social de los jóvenes. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa*, (26), 10-26.
- Chamberlin, J. (1997). A working definition of empowerment. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 20, 43-46.
- Comelles, J.Mª. y Martínez Hernández, A. (1993). Enfermedad, Cultura y Sociedad. Editorial Eudema. Madrid.
- Corrigan, P.W. & Phelan, S.M. (2004). Social support and recovery in people with serious mental illnesses. *Community Mental Health Journal*, 40 (6), 513-523.
- Cosme, S. (2013). La figura del Educador Social en el campo de la Salud Mental Comunitaria: el amor por la pregunta y la construcción del caso en red. *Norte de Salud mental*, 11(45) 33-39.
- Davidson, L. y González-Ibáñez, A. (2017). La recuperación centrada en la persona y sus implicaciones en salud mental. *Rev. Asoc. Esp. Neuropsiq.*, 37(131), 189-205.
- Desviat, M. (2004). Conductas psicopáticas: de la locura cuerda a la idiocia moral. *Revista Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (5) 4-13.
- Eklund, M., Hansson, L. & Ahlvist, C. (2004). The importance of work compared to other forms of daily occupations for wellbeing and functioning among persons with long-term mental illness. *Community Mental Health Journal*, 40 (5), 465–477.
- Escribano, I. (2004). La función profesional del educador y la educadora social en los Servicios de Rehabilitación

en Salud Mental. *RES, Revista de Educación Social*, (3). [En línia] Disponible a: <http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=125>

- Escuela Andaluza de Salud Pública (2015). *Planificación anticipada de decisiones en salud mental. Guía de apoyo para profesionales y personas usuarias de los servicios de salud mental*. Consejería de Salud. Junta de Andalucía. Disponible a: http://www.1decada4.es/pluginfile.php/550/mod_label/intro/DEFINITIVA_GUILA_PAD_SM%2011_11_15.pdf
- Fernández, J.L. (2002). El campo de la rehabilitación psicosocial y estilo de atención. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 69-74.
- Friedli, L. (2009). *Mental health, resilience and inequalities*. Copenhagen, Organización Mundial de la Salud. Oficina Regional para Europa. [En línia] Disponible en: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/107925/1/E92227.pdf?ua=1>
- Godó, A., Caballé, T., y Ferrer, M. (2004). El educador social en el ámbito de la psiquiatría penitenciaria. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa*, (26), 76-98.
- Gracia, D. (2010). *La construcción de la salud: hechos, valores, deberes*. A: XI Congreso Internacional de Grup, Psicoterapia y Psicoanálisis. Segovia, 2010.
- Hendryx, M., Green, C. & Perrin, N. (2009). Social support, activities and recovery from serious mental illness. *Journal of Behavioural Health Services and Research*, 36 (3), 320–329.
- Kondrat, D. C. & Barbra, T. (2009). An anti-stigma approach to working with persons with severe mental disability: seeking real change through narrative change. *Journal of Social Work Practice*, 23 (1), 35-47.
- López, M., Laviana, M. Fernández, L., López, A., Rodríguez, A. M., y Aparicio, A. (2008) La lucha contra el estigma y la discriminación en salud mental: Una estrategia compleja basada en la información disponible. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 28 (1), 48-83.
- Luengo, M. A. (2009). La definición del problema desde el otro lado de la mesa: los procesos sociocognitivos en el profesional de salud mental y sus posibles sesgos como observador. *Norte de Salud mental*, vol. 8 (34), 52-60.
- Martínez, A. (1998). *¿Has visto como llora un cerezo? Pasos hacia una antropología de la esquizofrenia*. Publicacions de la U.B. Barcelona.
- Masiques, R. (2004). La enfermedad mental, una perspectiva de abordaje desde la educación social. *RES, Revista de Educación Social*, (3). [En línia] Disponible a: <http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=123>
- Mead, S., & MacNeil, C. (2006). Peer support: What makes it unique. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 10 (2), 29-37.
- Meddings, S., Walley, L., Collins, T., Tullet, F., McEwan, B., & Owen, K. (2004). Are hearing voices groups effective? [En línea] Disponible en: <http://www.intervoiceonline.org/wp-content/uploads/2011/03/Voiceseval.pdf>
- Moreno, L., Portabales, L., García, P., Muñoz, S., García de Fernando, S., Polo, C., Ceverino, A., Alonso., y González, C. (2014). Influencia de la crisis económica en la demanda de consultas en salud mental. *Revista Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (15) 7-23.
- Palomer, E., Izquierdo, R., Leahy, E., Masferrer, C., Flores P. (2010). El usuario como experto: concepto, modalidades y experiencia desde el Proyecto Emilia. *Rev. Asoc. Esp. Neuropsiq.*, vol. XXX, 105, 109-123.
- Pelegrí, X., i Fleta, G. (coords.). (2013). Les persones amb problemàtica de salut mental a Lleida. Estudi de la situació de les persones amb trastorn mental sever al territori de Lleida 2012. Salut Mental Catalunya. Coordinadora Terres de Lleida.[En línia] Disponible a: <http://www.grase.udl.cat/wpcontent/uploads/2013/09/Estudi-de-les-persones-amb-tms-del-territori-de-Lleida-2012.pdf>
- Pettie, D., & Triolo, A. M. (1999). Illness as evolution: The search for identity and meaning in the recovery process. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 22(3), 255.

- Rodríguez, A., y González, J. C. (2002). La rehabilitación psicosocial en el marco de la atención comunitaria integral a la población enferma mental crónica. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 17-42.
 - Sánchez, E. (2003). Por una sociología de la enfermedad mental: Etiología. *Cuadernos de trabajo social*, (16), 49-71.
 - Slade, M. (2009). *Personal Recovery and Mental Illness: A Guide for Mental Health Professionals*. Cambridge, Cambridge University Press.
 - Spora Sinergies (2007). The relation between users and professionals in the scope of the mental health. Associació d'Usuaris de Salut Mental de Catalunya.[En línia] Disponible a: <http://bit.ly/28W2hVU>
 - Thornicroft, G., Brohan, E., Kassam, A., & Lewis-Holmes, E. (2008). Reducing stigma and discrimination: Candidate interventions. *International Journal of Mental Health Systems*, 2 (1), 1.
 - Ubilla, E. (2009). El concepto de salud mental en la obra de Erich Fromm. *Revista Chilena de Neuro-Psiquiatría*, 47(2), 153-162.
-

Revistes (monogràfics):

- Revista de Educación Social Nº 3. *Salud Mental y Educación Social*. (2004-2005). Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales.
- Revista de Intervención Socioeducativa Nº 26. *Salud Mental y Educación Social*. (2004). Facultad de Educación Social y Trabajo Social Pere Tarrés. Universidad Ramón Llull.